

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

Podmínky pro pohybové aktivity v mateřských školách

Bakalářská práce

Autorka:	Veronika Mařáčková
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Učitelství pro mateřské školy
Vedoucí práce:	Mgr. Brigita Stloukalová, Ph.D.

Hradec Králové 2016

Zadání bakalářské práce

Autor: Veronika Mařáčková

Studium: P131117

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

Název bakalářské práce: Podmínky pro pohybové aktivity v mateřských školách

Název bakalářské práce AJ: Conditions for movement activities at kindergartens

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem práce je zjistit podmínky prostorové, materiální, personální a finanční pro zajištění pohybových aktivit v mateřských školách v regionu Hradec Králové. Výsledky průzkumu budou podkladem pro úpravu obsahu tělesné výchovy v oboru Učitelství pro mateřské školy. (Stručná anotace není povinná) Metody: dotazovací (strukturovaný dotazník vlastní konstrukce, strukturované rozhovory s ředitelkami mateřských škol), statistické

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. (poslední vydání) DVOŘÁKOVÁ, H. Pohybem a hrou rozvíjíme osobnost dítěte. Tělesná výchova ve vzdělávacím programu mateřské školy. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-819-7. DVOŘÁKOVÁ, H. K některým problémům tělesné výchovy v současné mateřské škole. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-497-7. FIALOVÁ, L. Aktuální témata didaktiky: školní tělesná výchova. Praha: Karolinum, 2010.

Garantující pracoviště: Katedra tělesné výchovy a sportu,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Brigita Stloukalová, Ph.D.

Oponent: Mgr. Dagmar Vodehnalová

Datum zadání závěrečné práce: 12.1.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 11. 7. 2016

.....

Podpis autora

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat Mgr. Brigitě Stloukalové Ph.D. za odborné vedení, trpělivost a cenné rady, které mi pomohly při psaní bakalářské práce.

Další poděkování patří mé rodině, zvláště pak mamince, které děkuji za její názory a rady.

Anotace

MAŘÁČKOVÁ, Veronika. *Podmínky pro pohybové aktivity v mateřských školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 2016. s 32. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá podmínkami pro pohybové aktivity v mateřských školách v Královéhradeckém kraji. Teoretická část zpracovává požadavky na zajištění pohybových aktivit a jejich obsah. Praktická část obsahuje výsledky dotazníkového šetření o podmínkách pro pohybové aktivity v mateřských školách v Královéhradeckém kraji.

Klíčová slova: mateřská škola, pohybová aktivita, Královéhradecký kraj

Annotation

MAŘÁČKOVÁ, Veronika. *Conditions for movement activities at kindergartens in Královehradecký Region*. Hradec Králové: Faculty of Education. 2016, s 32. Bachelor Degree Thesis.

This bachelor thesis describes conditions for physical activities in kindergartens in Královehradecký kraj. Theoretical part processes requirements for providing physical activities and their content. The practical part contains results of the survey about conditions for physical activities in kindergartens in Královehradecký Region.

Keywords: kindergarten, physical activities, Královehradecký Region

Obsah

Úvod.....	1
1 Pohybové aktivity v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání.....	3
1.1 Dítě a jeho tělo	3
1.2 Organizační formy a obsah pohybových aktivit	4
2 Požadavky na zajištění pohybových aktivit	7
2.1 Legislativní požadavky	7
2.2 Finanční zajištění	9
2.3 Materiální vybavení mateřské školy	9
3 Charakteristika dítěte předškolního věku	10
3.1 Tělesný vývoj v předškolním věku	10
3.2 Motorický vývoj	10
3.3 Kognitivní vývoj	10
3.4 Verbální vývoj	11
3.5 Emoční a sociální vývoj.....	11
4 Podmínky pro pohybové aktivity v Královehradeckém kraji	12
4.1 Cíl a úkoly práce	12
4.2 Charakteristika vybraného regionu	12
4.3 Metodologie práce	12
4.4 Výzkumný soubor	13
4.5 Komentované výsledky.....	16
4.6 Souhrn výsledků a diskuze	27
Závěr	29
Seznam pramenů.....	30
Elektronické zdroje	31
Orální prameny	31
Seznam grafů	32
Seznam tabulek.....	32
Příloha.....	I

Úvod

Domnívám se, že pohyb má v životě člověka nezastupitelné místo, pro předškolní věk je přirozenou a u dětí oblíbenou činností a ovlivňuje jejich další rozvoj.

Je to období zájmu o okolní svět, velké tělesné aktivity, která se projevuje zejména ve hře dítěte. Ta je nezbytnou podmínkou zdravého rozvoje dítěte v tomto období a zároveň i jedna ze základních potřeb. Přispívá k harmonickému tělesnému růstu, rozvíjí dětskou psychiku, posiluje dětský organismus, zlepšuje koordinaci pohybů, rozvíjí hrubou a jemnou motoriku, komunikaci a socializaci. „Pro dítě předškolního věku je hra analogická pozdějšímu učení se či ještě vzdálenější práci, neboli s trochou nadsázky můžeme říci, že jak si teď dítě hraje, tak se bude později učit, pracovat.” (MERTIN a GILLERNOVÁ, 2010. s. 21). Z psychologického pohledu je hlavní potřebou aktivity, sebeprosazení a základním úkolem rozvoj účelné aktivity. Každé dítě se stává individuální bytostí, na kterou se takto musí i nahlížet. Nejdůležitějším vzorem pro dítě jsou rodiče a učitelé, které v tomto období důkladně pozoruje a snaží se je napodobovat. Chce být nezávislým, ale potřebuje stále vědět, že když se něco nepovede, je dospělý vždy na blízku a pomůže, pokud je to třeba.

Při praxi v mateřských školách jsem pozorovala, že podmínky pro pohybové činnosti jsou v různých zařízeních odlišné. Odvíjí se to od finančních možností, ale i od zaměření mateřské školy, od osobnosti ředitele, ředitelky, vedoucího pracovníka i učitelek. V některých zařízeních učitelky mohou využívat jen základní náčiní, často musí improvizovat a k cvičení využít finančně nenáročné materiály (např. drátěnky, vařečky, ruličky, kelímky). Jinde mají k dispozici širokou nabídku sportovního náčiní a náradí, případně využívají i vybavené tělocvičny a hřiště. Velké rozdíly jsou v osobnosti učitelek a v jejich přístupu k pohybovým aktivitám. Pro některé pedagogy je jejich maximem zorganizování pohybové hry a pohybové chvilky, někdy však probíhá cvičení až na profesionální úrovni.

V rámci výzkumu jsem měla možnost v jedné mateřské škole v Hradci Králové prozkoumat pohybové aktivity podrobněji. Pohyb v předškolním věku tam považují za nezbytnou součást předškolního vzdělávání, a proto tam mají velmi dobré podmínky pro jeho rozvoj. Jelikož je mateřská škola poměrně nová a disponuje dostatkem financí, mají tam materiální vybavení na výborné úrovni. Oproti jiným mateřským školám se zde nachází sklad tělocvičného náčiní, využívají tělocvičny z kmenové základní školy

vybavené nářadím, tenisové a volejbalové hřiště, atletický ovál i dvě dětská hřiště s průlezkami a mlhovištěm. Problémem je zde i jako v jiných školách velký počet dětí na třídě, které má po většinu dne na starosti jen jedna učitelka, což ztěžuje zajištění bezpečnosti. I zde nabízejí další pohybové aktivity jako je výuka florbalu, plavání, lyžování, pohybové hry v tělocvičně. Na pohyb jsou zaměřeny i odpolední akce pro rodiče a děti. Podobné činnosti probíhají i v jiných mateřských školách, ale na různých úrovních. Na porovnání těchto aspektů je zaměřen i výzkum této práce.

1 Pohybové aktivity v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání

Hlavními cíli předškolního vzdělávání jsou:

1. rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání,
2. osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost,
3. získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost, působící na své okolí. (RVP, s. 10-15)

V Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání (dále RVP PV) jsou uvedeny klíčové kompetence a očekávané výstupy, které dítě získává v běžném životě v různých situacích a velmi často v pohybových činnostech a hrách. Všechny cíle lze naplňovat také pomocí pohybových aktivit. Hlavní cíle se realizují v pěti oblastech, v nichž jsou dále formulovány jako dílčí vzdělávací cíle:

1. biologická oblast – dítě a jeho tělo,
2. psychologická – dítě a jeho psychika,
3. interpersonální – dítě a ten druhý,
4. sociálněkulturní – dítě a společnost,
5. environmentální – dítě a svět. (RVP PV, s. 10-15)

V RVP PV je pohybovým aktivitám věnována spousta prostoru a volnosti. Tělesná výchova není oddělenou složkou, ale je integrována do všech ostatních činností během celého dne v mateřské škole, záleží jen na pedagogovi, jak uplatní svoje nápady, tvořivost, fantazii a specializaci. Větší důraz je kladen na podřízení se potřebám a zájmům dítěte, na individuální přístup k němu a na dostatečnou míru spontánní aktivity, emocionálnosti. Pedagog by měl propojovat a navzájem vhodně využívat všechny oblasti k rozvoji celé osobnosti dítěte. (RVP PV, s. 15-16)

1.1 Dítě a jeho tělo

Tato oblast je nejvíce zaměřena na rozvoj tělesné stránky dítěte. Pedagog by měl v oblasti biologické podporovat a stimulovat růst a neurosvalový vývoj dítěte, udržovat ho v psychické pohodě, učit ho zdravým životním návykům, postojům. Rozvíjet jeho pohybové dovednosti a učit ho sebeobsluze.

Dílčími vzdělávacími cíli jsou:

1. uvědomění si vlastního těla,
  2. rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností hrubé a jemné motoriky, ovládání pohybového aparátu a tělesných funkcí,
  3. rozvoj a užívání všech smyslů,
  4. rozvoj fyzické a psychické zdatnosti,
  5. osvojení si praktických dovedností přiměřených věku,
  6. osvojení si poznatků o těle a jeho zdraví, o pohybových činnostech a jejich kvalitě,
  7. osvojení si poznatků a dovedností důležitých pro podporu zdraví, pro bezpečí, osobní pohodu i pohodu prostředí,
  8. vytváření zdravých životních návyků a postojů jako základů zdravého životního stylu.
- (RVP PV, s. 16)

1.2 Organizační formy a obsah pohybových aktivit

Rozdělení pohybových aktivit v mateřské škole podle zapojení pedagoga

Spontánní pohybové aktivity jsou aktivity, při kterých si děti vybírají samy z nabídnutých pomůcek, dle jejich přání. Učitelka je při těchto aktivitách přítomna jako dozor, popřípadě pomoc, o kterou může dítě požádat. Důležitým faktorem ovlivňující průběh spontánních pohybových aktivit je motivace. Dítě při těchto aktivitách rozvíjí svoji kreativitu, samostatnost, tvořivost.

Naopak řízené činnosti jsou dopředu plánované pedagogem a směřované k danému cíli. Časové trvání je 10-30 minut, podle věkové skupiny a charakteru činnosti. Rozdělení dětí při řízené činnosti je buď skupinové, nebo hromadné. Důležitá je aktivní účast všech dětí, kterou by měla správnými podněty navozovat učitelka. Opět je důležitá hlavně motivace, bez které se v předškolním věku neobejde žádná činnost. (DVOŘÁKOVÁ, 1998)

Výchovně vzdělávací proces se realizuje různými formami. Dle FIALOVÉ (2010) je základní formou tělesné výchovy jednotka tělesné výchovy, která by se měla konat minimálně dvakrát za týden. Dále sem patří výchova v přírodě, zdravotní tělesná výchova, plavecký výcvik, lyžařské a sportovní kurzy. Dalšími doplňkovými formami je pohybově rekreační program v dalších částech denního režimu, cvičení při jiných aktivitách, pohybové chvilky a rekreační cvičení. Do zájmových forem se řadí soutěže, jednorázové akce, zájmové kroužky, zájezdy a výlety. Specifickými didaktickými formami je kruhový

trénink, variabilní provoz a doplňková cvičení. Většina těchto forem se dá využít i v mateřské škole u předškolních dětí. (FIALOVÁ, 2010)

Vyučovací jednotka

„Vyučovací jednotka je relativně stabilně uspořádaný systém hlavních faktorů výchovně-vzdělávacího procesu a jejich vzájemných vztahů, determinovaný obsahem a cílem, prostorem, časem, psychickou i fyzickou úrovní žáků, zkušenostmi a předpoklady učitele a řadou dalších didaktických skutečností.“ (FIALOVÁ, 2010, s. 129) Obsah jednotky vychází z cílů, didaktických postupů, metod, podmínek i zkušeností pedagoga. Vyučovací jednotka začíná úvodní částí, která obsahuje protahovací cvičení a rozcvičení. Následuje hlavní část, kde dochází k nacvičení nových pohybových dovedností a k opakování nebo k jejich rozvoji. Do závěrečné části se zařazuje protahovací a kompenzační cvičení. Jednotka končí zhodnocením hodiny. Cílem je nejenom zlepšení kondice, ale i zvýšení zájmu a motivace k pohybu i ve volném čase.

Vycházka

Vycházka je pohybová aktivita, která se v mateřské škole zařazuje každý den v dopoledních hodinách. Měla by se realizovat minimálně 90 minut, pokud nejsou velmi nepříznivé podmínky v podobě silného deště či mrazu. Při vycházce si dítě osvojuje poznatky o přírodě, o okolí mateřské školy a současně rozvíjí svoji zdatnost. Je zde prostor pro spontánní aktivity, různé hry a cvičení v přírodě s využitím terénu a přírodních překážek. Při pobytu venku realizovaném na hřišti lze procvičovat i jízdu na kole, koloběžce a tříkolce. V zimním období je často vycházka věnovaná hrám se sněhem, jízdě na bobech a nácviku klouzání a lyžování. (ZAPLETAL, 2003)

Výlet

Výletem může být polodenní nebo celodenní aktivita směřovaná většinou do vzdálenějšího okolí mateřské školy se záměrem poznat nové zajímavosti, ale i podnítit pohybové aktivity netradiční formou. Častým cílem výletů bývá například návštěva památek, muzeí, zvířecích farem a nově i dětských zábavních parků.

Školy v přírodě

Častou dlouhodobější aktivitou mateřských škol je škola v přírodě, realizovaná většinou v délce jednoho týdne, směřovaná mimo město. Děti zde nejenom tráví většinu dne na zdravém vzduchu a v přírodě, ale získávají nové zážitky a také rozvíjí svoji samostatnost. Denní režim je zde odlišný od běžného dne v mateřské škole, pohybové, poznávací i

zábavné aktivity zde probíhají po celý den, někdy i večer. Pedagog většinou dohlíží na děti i během noci. Školy v přírodě jsou hrazeny rodiči, některé rodiny však na tuto aktivitu nemají dostatek financí.

Pohybové kroužky

Pohybové kroužky se uskutečňují většinou nad rámec ŠVP, ale v souladu s RVP PV. Jejich hlavním cílem je osvojování specifických pohybových dovedností, jako je gymnastika, atletika, tanec, jóga, fotbal, florbal nebo míčové a pohybové hry. Někdy jsou hrazené rodiči a uskutečňují se až v odpolední části dne. Kroužky vyučuje buď pedagogický pracovník s příslušnou akreditací, nebo přímo lektor.

Plavecká výuka

Nejčastějším kurzem využívaným v mateřských školách je výuka plavání. Některé školy mají tuto výuku i pravidelně jeden den týdně po celý rok. Využívají plavecké bazény základních škol nebo městské bazény, kde jsou kurzy řízeny instruktory plavecké školy. Učitelky zajišťují dozor při dopravě, převlékání, sprchování a na toaletě. Plavecká výuka má formu řízené aktivity. Začíná motivačními hrami s cílem získat kladný vztah k vodě, nebát se potopit a pokračuje nácvikem základů plaveckých stylů. Vše probíhá formou hry a často se využívá speciálních pomůcek.

2 Požadavky na zajištění pohybových aktivit

2.1 Legislativní požadavky

Základními předpisy v oblasti provozu pro výchovu a vzdělávání dětí předškolního věku jsou:

1. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání ve znění pozdějších předpisů;
2. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů;
3. Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících.

Zákon č. 561/2004 Sb., tzv. školský zákon ve znění pozdějších předpisů se zabývá předškolním, základním, vyšší odborným a dalším vzděláváním ve školách a školských zařízeních. Zmiňuje se o systému vzdělávacích programů, o formách vzdělávání, o podmínkách pro zřízení škol, o jejich financování i o vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Stanovuje obecné cíle a organizaci předškolního vzdělávání, uvádí podmínky pro přijetí dětí do mateřské školy i pro ukončení vzdělávání.

Zákon o pedagogických pracovnících uvádí předpoklady pro výkon činnosti pedagogických pracovníků, pracovní dobu, další vzdělávání a kariérní systém. Mimo jiné stanovuje odbornou kvalifikaci učitele mateřské školy, asistenta pedagoga i trenéra a určuje rozsah přímé pedagogické činnosti.

Zákon o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů se zabývá veřejným zdravím, zpracovává opatření pro jeho ochranu a podporu, zabránění jeho ohrožení a vytváření zdravých životních a pracovních podmínek. Stanovuje hygienické požadavky na vodu a její kontrolu, pro provoz koupaliště, saun a uvádí podmínky pro provozování stravovacích služeb. Obecně popisuje hygienické požadavky na prostory a provoz předškolních zařízení a na venkovní hrací plochy, které jsou podrobně specifikovány ve vyhlášce č. 410/2005 Sb. Dále rozepisuje podmínky účasti dětí na zotavovací akci a škole v přírodě a povinnosti mateřské školy, která akci pořádá.

Další náležitosti a organizaci práce v mateřských školách řídí řada vyhlášek a nařízení ministerstva školství mládeže a tělovýchovy, ministerstva zdravotnictví, ministerstva práce, vyhlášky obcí aj. Mezi ty nejzákladnější vyhlášky patří:

1. Vyhláška č. 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání;

2. Vyhláška č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých;
3. Vyhláška č. 238/2011 Sb. o stanovení hygienických požadavků na koupaliště, sauny a hygienické limity písku v pískovištích venkovních hracích ploch.

Vyhláška č. 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání popisuje podmínky provozu a organizaci předškolního vzdělávání v mateřské škole. Udává počty dětí ve třídách a počty na jednoho pedagogického pracovníka, zabývá se stravováním dětí a konkretizuje péči o zdraví a bezpečnost dětí. V závěru uvádí postup pro výpočet úplaty za předškolní vzdělávání a důvody osvobození.

Vyhláška č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých „stanovuje hygienické požadavky na prostorové podmínky, vybavení, provoz, osvětlení, vytápění, mikroklimatické podmínky, zásobování vodou a úklid mateřských škol.“ V prostorových podmínkách udává počty m² nezastavěné plochy pozemku (nejméně 30 m² na jedno dítě), plochy dětského hřiště (nejméně 4 m² na jedno dítě), místnosti užívané jako herna a ložnice (nejméně 4 m² na jedno dítě) i prostoru na lehátko (nejméně 1,7 m² na jedno dítě). Zmiňuje se i o požadavcích na uskladnění lůžkovin. Vyhláška zdůrazňuje, že vnitřní uspořádání v zařízeních pro děti předškolního věku musí umožňovat volné hry dětí, jejich odpočinek, osobní hygienu s otužováním a tělesná cvičení i vybavení nábytkem musí splňovat české technické normy a zohledňovat rozdílnou tělesnou výšku. Dále se zde popisují normové požadavky na osvětlení, větrání, teploty vzduchu, zásobování vodou, úklidu i na specifika sociálního zařízení pro děti tohoto věku. V provozních podmínkách vyhláška udává, že denní doba pobytu venku činí zpravidla 2 hodiny dopoledne, odpoledne se řídí délkou pobytu dětí v zařízení. V zimním i letním období lze dobu pobytu venku upravit s ohledem na venkovní teploty, zkrácen nebo zcela vynechán může být pouze při mimořádně nepříznivých klimatických podmínkách a při vzniku nebo možnosti vzniku smogové situace. V letních měsících se provoz přizpůsobí tak, aby bylo možné přenést výchovnou činnost dětí do venkovního prostředí nebo stíněných teras v co největším rozsahu.

Vyhláška č. 238/2011 Sb. o stanovení hygienických požadavků na koupaliště, sauny a hygienické limity písku v pískovištích venkovních hracích ploch se zaměřuje na hygienické požadavky na brouzdaliště, bazény a sauny, jejich šatny a na zdroje, monitorování vody. Příloha této vyhlášky popisuje hygienické limity chemického,

mikrobiálního a parazitárního znečištění písku užívaného ke hrám dětí v pískovištích na venkovních hracích plochách.

2.2 Finanční zajištění

Finanční prostředky mateřské školy získávají ze státního rozpočtu, z rozpočtů územních samosprávních celků, z hlavní a doplňkové činnosti, od zřizovatele, z úplaty za vzdělávání nebo z dalších dotačních programů, grantů, sponzorských darů a dědictví. Finance ze státního rozpočtu jsou určeny na platy zaměstnanců. Aby měla na tyto finance mateřská škola nárok, musí být zapsána v rejstříku škol a prostředky musí být využity do výše schválené kapacity. Příspěvek od zřizovatele a finance získané z úhrad za vzdělávání směřují na zajištění provozu školy, tedy i na materiální zajištění, platbu energií a služeb. Další prostředky může mateřská škola získat ze speciálně zaměřených grantů vypisovaných různými společnostmi na základě předloženého projektu. V současnosti školy mohou využít i dotace z Evropských fondů, které lze použít například na zakoupení speciálních pomůcek, uhrazení dalšího vzdělávání pedagogů, asistenta, psychologa atd. Využití sponzorských darů je také často využívaná možnost k zlepšení rozpočtu školy, ale je podmíněna souhlasem zřizovatele.

2.3 Materiální vybavení mateřské školy

Vybavení mateřské školy se odvíjí od dostatku financí, zaměření vzdělávacího programu i od vedoucího pracovníka a v neposlední řadě i nápadů pedagogů. Při vybavování mateřských škol se zohledňuje jejich specializace, legislativa neurčuje jakým náčiním nebo pomůckami by měla školka disponovat. Jaké pomůcky si pedagog vybere při naplňování cílů, závisí zcela na něm a na možnostech školky. Správná volba mu pomůže k lepší motivaci, aktivizaci, která je stěžejní pro každou činnost dítěte předškolního věku.

3 Charakteristika dítěte předškolního věku

O období předškolního věku dítěte mluvíme od jeho tří let až po nástup do základní školy v šesti letech. Tato etapa je charakteristická velkými fyziologickými, psychickými i sociálními změnami.

3.1 Tělesný vývoj v předškolním věku

Fyziologické změny jsou především dány genetickými předpoklady, ale i působením vnějších vlivů jako je například strava a fyzická aktivita. U dětí předškolního věku se fyziologické změny především vyznačují zrychleným růstem do výšky, změnou proporcí těla, končetin a zvyšování hmotnosti. Dále to jsou změny okem neviditelné, ale stejně důležité jako je růst kostí, svalů a vnitřních orgánů. Intenzivně se vyvíjejí větší svalové skupiny, což svědčí o rozvoji hrubé motoriky. Z hlediska srdečněcévního a dýchacího systému děti zvládají spíše dlouhodobější zátěž než zátěž maximální. Díky dozrávání mozku a myelinizování nervových vláken dochází v tomto období k velkému rozvoji rychlostních schopností. Výrazně se rozvíjí i rovnováha, rytmičnost a obratnost. Při cvičení s dětmi předškolního věku je důležité dbát na jejich individuální možnosti, které nesmíme přeceňovat. Dále je pak důležité cvičit vždy v dobře větrané místnosti, jelikož děti v tomto věku nemají plně vyvinutý termoregulační systém, tudíž by při přílišném zatížení mohlo dojít k přehřátí organismu. Nesmíme zapomínat ani na pravidelné doplňování tekutin a vhodné oblečení. (DVOŘÁKOVÁ A SPOL, 2014)

3.2 Motorický vývoj

V motorickém vývoji v předškolním věku dochází k velké škále změn. Dítě se zlepšuje v pohybové koordinaci. Učí se samo vykonávat věci denní potřeby jako je oblékání se, chození na WC, koupání se, čištění zubů, jezení příborem. Jeho aktivity začínají být promyšlenější a smysluplnější. Zdokonaluje svoji chůzi, učí se jezdit na kole, plavat, lyžovat. Zkouší různé skoky, lezení po stromech, přeskakování překážek. V jemné motorice se rozvíjí přesnost, stavění kostek, navlékání korálků, stříhání papíru, kreslení. V tomto období je důležitým mezníkem vyhranění laterality dítěte, díky dominanci jedné hemisféry se stává buď levákem, nebo pravákem. (MERTIN a GILLERNOVÁ, 2010)

3.3 Kognitivní vývoj

Poznávání je v předškolním věku zaměřeno na nejbližší svět a jeho pravidla. Velký vliv na utváření osobnosti dítěte má rozvoj vůle, která ho vede k dokončení práce a dosažení

výsledků. Paměť je mechanická, ale dochází k lepšímu zapamatování a uchování informací. Děti ještě nedovedou aplikovat zkušenosti z jedné oblasti na jinou a nejsou schopné používat paměťové strategie usnadňující úmyslné zapamatování. S nástupem do mateřské školy dáváme dítěti určitý řád dne, kterým se následně řídí celý život. Dítě se učí dělit den na dopolední činnosti, pobyt venku, následuje oběd a odpočinek, poté odpolední činnosti. Takto se dítě učí rozeznávat části dne a nebrat dne jako celek. Dále rozšiřuje svoje představy, které nejprve nedokáže oddělit od reality, proto častokrát vypráví nereálné příběhy, o kterých tvrdí, že se opravdu staly. Na vyprávění, kresbu a hru působí intenzivně fantazie a představivost, která je pro předškolní období typická. Svoji pozornost nejprve zaměřuje pouze na výrazné věci, které ho zaujmout, nevšímá si detailů kolem. (VÁGNEROVÁ, 2008)

3.4 Verbální vývoj

Verbální schopnosti předškolního dítěte se zdokonalují v obsahu i ve formě, rozvíjí se hlavně při komunikaci s dospělými a s vrstevníky, ale kladně i záporně je mohou ovlivnit i média. Dítě používá často otázky „proč“ a „jak“ a využívá i další nové slovní výrazy. Lépe chápe význam slov. Učí se porozumět prostoru co je blíž, dál, vedle sebe atd. Snaží se rozeznávat různé zvuky a odlišovat je od ostatních. Zpíváním pozoruje svůj hlas a procvičuje paměť zapamatováním si slov písniček a básniček. Děti začínají mluvit v delších větách, později i v souvětích. Zlepšuje se gramatika jejich vět. Jsou zde ale také nástrahy spojené se špatnou výslovností, dané dobou elektronických technologií, kdy děti spíše poslouchají a málo komunikují. (VÁGNEROVÁ, 2008)

3.5 Emoční a sociální vývoj

Neméně důležitý je emocionální vývoj dítěte předškolního věku. „Mezi významné potřeby toho to období patří potřeba citového vztahu, potřeba sociálního kontaktu, společenského uznání emancipace, identity, seberealizace.” (MERTIN a GILLERNOVÁ, 2010, s. 17). Dítě se učí přijímat morální pravidla a hodnoty, učí se, co je správné a co ne. Průvodcem a vzorem je v tomto období pro dítě hlavně rodič a učitel (jiný dospělý). V předškolním věku dítěte se rozvíjí psychická zdatnost dítěte, která spočívá například v odloučení dítěte od matky, zvládání stresových situací, komunikace s jinými dětmi, dospělými, poznávání cizího prostředí. Příčiny negativních emocí jsou pro ně obtížně identifikované a k porozumění emocí jim pomáhají vlastní prožitky ale i reakce jiných. (VÁGNEROVÁ, 2008)

4 Podmínky pro pohybové aktivity v Královehradeckém kraji

4.1 Cíl a úkoly práce

Cílem výzkumu bylo zjistit, za jakých prostorových, materiálních, personálních a finančních podmínek mateřské školy zajišťují pravidelné pohybové aktivity ve svém programu. Výsledky průzkumu budou podkladem pro úpravu předmětů tělesné výchovy v oboru Učitelství pro mateřské školy na Univerzitě Hradec Králové.

Úkoly

1. Sestavení dotazníku a jeho distribuce.
2. Zpracování a vyhodnocení výsledků.
3. Sepsání závěrečné práce.

4.2 Charakteristika vybraného regionu

Královehradecký kraj se nachází na severovýchodě Čech, spadají do něj okresy Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou a Trutnov. Rozlohou 4759 km² se řadí na 9. místo mezi čtrnácti kraji. Nejvyšším pohoří na území kraje i celé České republiky jsou Krkonošské hory, s nejvyšší horou Sněžkou (1603 m n. m.), dále zde nalezneme také Orlické hory. Mezi řeky, které zde protékají, patří Labe, Orlice a jejich přítoky. Počet obyvatel činí přes 551 tisíc, z celkového počtu je aktuálně 3,89% nezaměstnaných. V kraji je nejpočetnější zastoupení obyvatel ve věkovém rozmezí mezi 40-44 let a to 45 019. Počet dětí v předškolním věku je 23 261 z toho 11 938 chlapců a 11 323 dívek. (Krajský úřad Královehradeckého kraje)

4.3 Metodologie práce

K získání potřebných informací jsem po konzultaci s vedoucí učitelkou Mateřské školy Pohádka v Hradci Králové a vedoucí bakalářské práce sestavila dotazník.

V dotazníku se nachází celkem 20 otázek, z toho 6 otevřených, 14 uzavřených a u čísel 5 - 9 mohli respondenti k nabízeným možnostem přidat vlastní návrh odpovědi. U uzavřených otázek je možné zaškrtnout jednu z vybraných odpovědí (10 - 12, 15) nebo více odpovědí (1 - 4, 13).

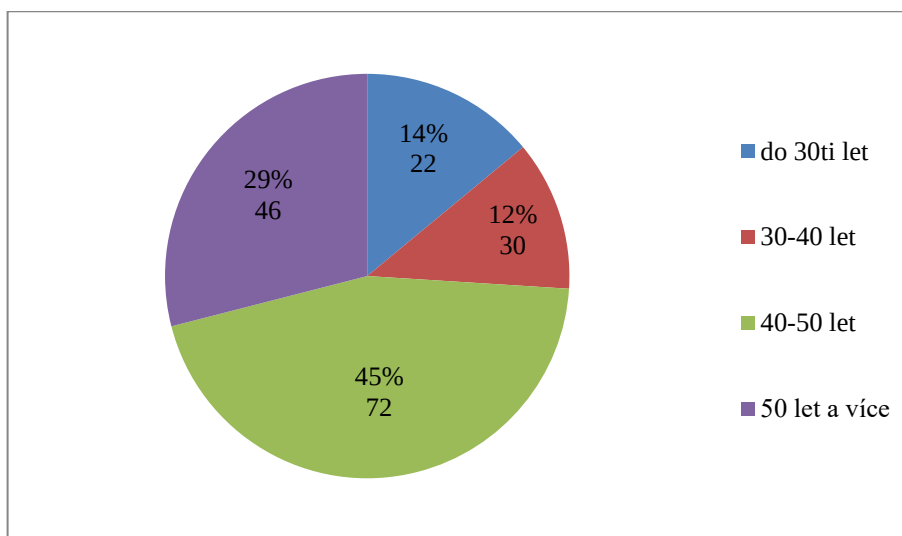
Kromě metody dotazování, jsem použila i rozhovor.

Celé znění dotazníku se nachází v příloze.

4.4 Výzkumný soubor

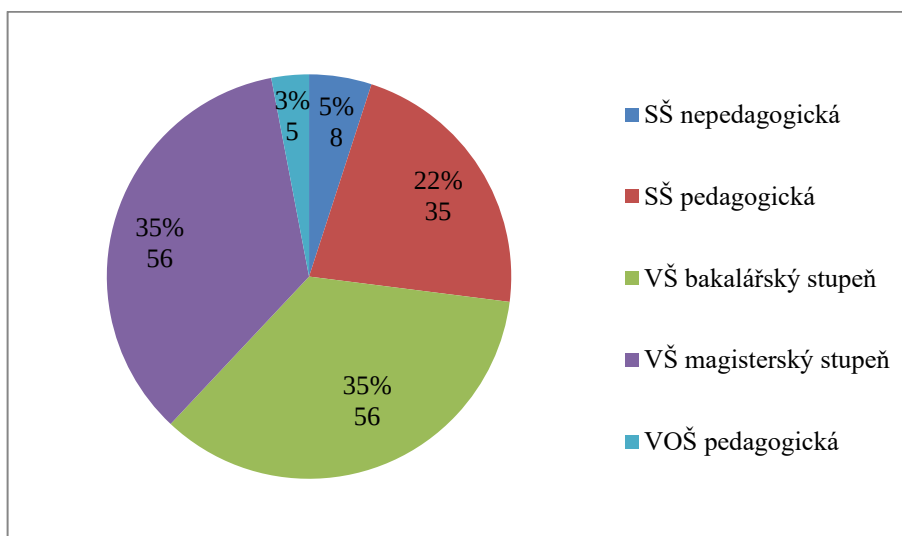
Celkový počet dotazovaných v Královéhradeckém kraji činil 70 ředitelů a ředitelek, jelikož se zde nachází stejný počet mateřských škol. Zpět se vrátilo 30 vyplněných dotazníků, což je 21% z celkového počtu dotazníků.

Vedoucí pracovníci odpovídali i na složení svého pedagogického sboru. Ptali jsme se na věk, vzdělání a délku praxe jejich učitelek a učitelů. Celkový počet učitelů v rámci našeho dotazování je 160.

Obrázek 1 Věkové zastoupení pedagogických pracovníků

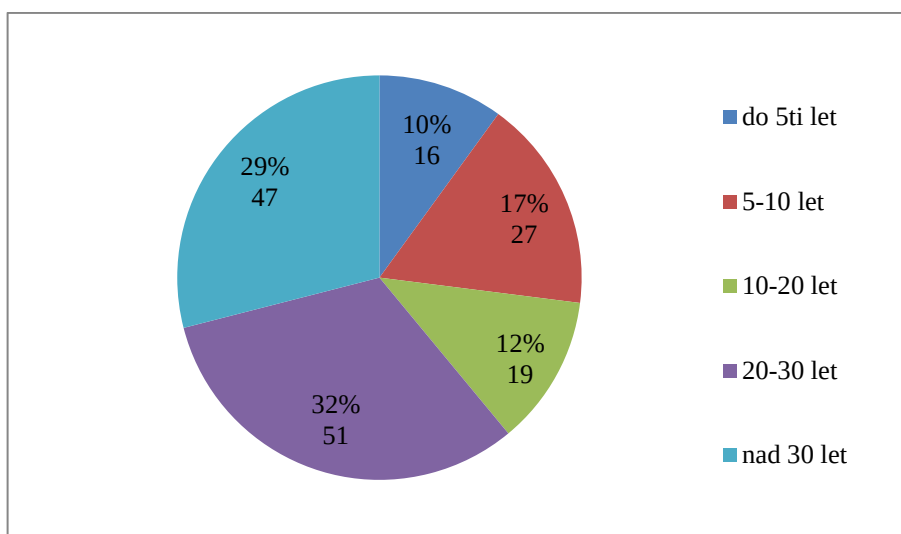
Do věkové skupiny 40-50 let spadá 72 pedagogů, což je poměrně velké zastoupení. Druhá početnější skupina 50 a více let je tvořena 46 ti pedagogy. Téměř vyrovnané skupiny jsou 30-40 let, tj. 30 pedagogů a do 30 ti let, tj. 22 pedagogů.

Obrázek 2 Počet a druh vzdělání pedagogických pracovníků v mateřské škole

Podle odpovědí respondentů z grafu vyplývá, že 56 pedagogických pracovníků má vysokoškolský bakalářský titul a stejný počet tedy 56 pedagogů má magisterský titul. 35 učitelů vystudovalo střední školu pedagogickou. V menším zastoupení jsou pedagogové se střední školou nepedagogickou a VŠO pedagogickou.

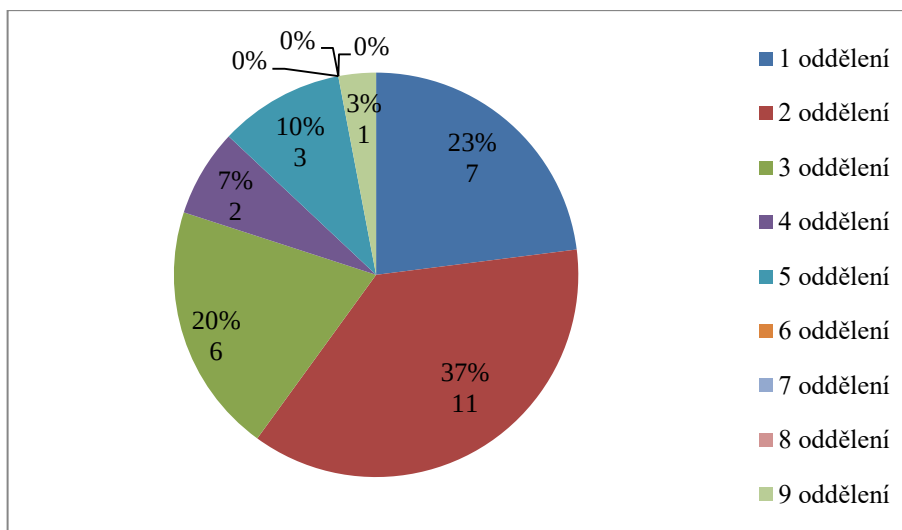
Z grafu je také patrné, že v Královéhradeckém kraji má většina pedagogů vysokoškolský titul. K tomu velkou měrou jistě přispívá působení Pedagogické fakulty (Obor učitelství pro mateřské školy) na Univerzitě Hradec Králové. Není proto nezbytné, aby pedagogové za vzděláním dojížděli do jiného kraje.

Obrázek 3 Délka praxe pedagogických pracovníků

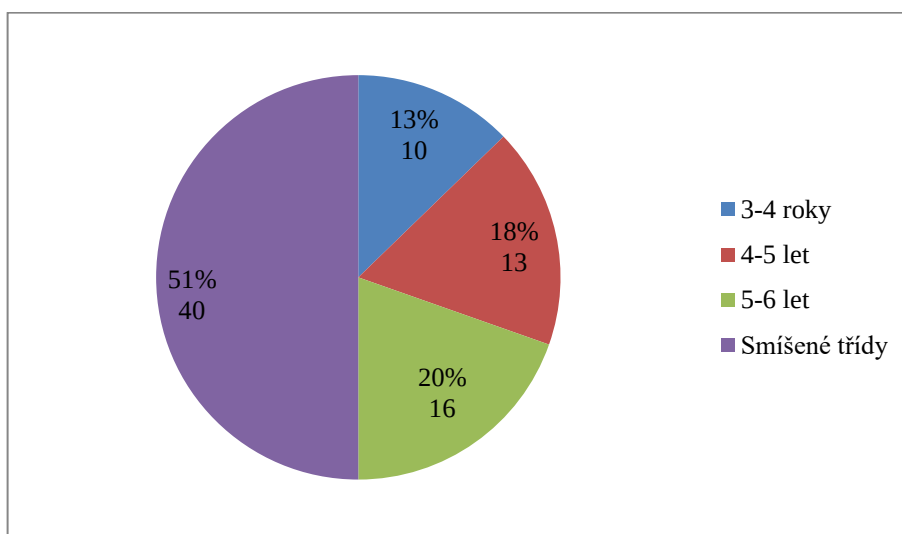
Nad 30 let praxe má dle respondentů 47 pedagogů. Nejvíce učitelek 51 má za sebou 20-30 let praxe. Mezi 5-10 lety praxe se pohybuje 27 učitelek, dále pak 19 se jich řadí mezi 10-20 lety praxe. Nejméně je učitelek, které mají za sebou do 5 let praxe a to 16 z celkových 160.

Další část otázek zahrnovala charakteristiku dotazovaných mateřských škol. Zjišťovali jsme celkový počet tříd a jejich rozdělení dle věku dětí.

Obrázek 4 Počet oddělení v mateřské škole

Z grafu 4 vidíme, že z celkového počtu 30 je nejmenších školek 7. Největší školka s 9 odděleními byla ve výzkumu pouze jedna. Žádné zastoupení neměly školky s 6, 7 a 8 třídami.

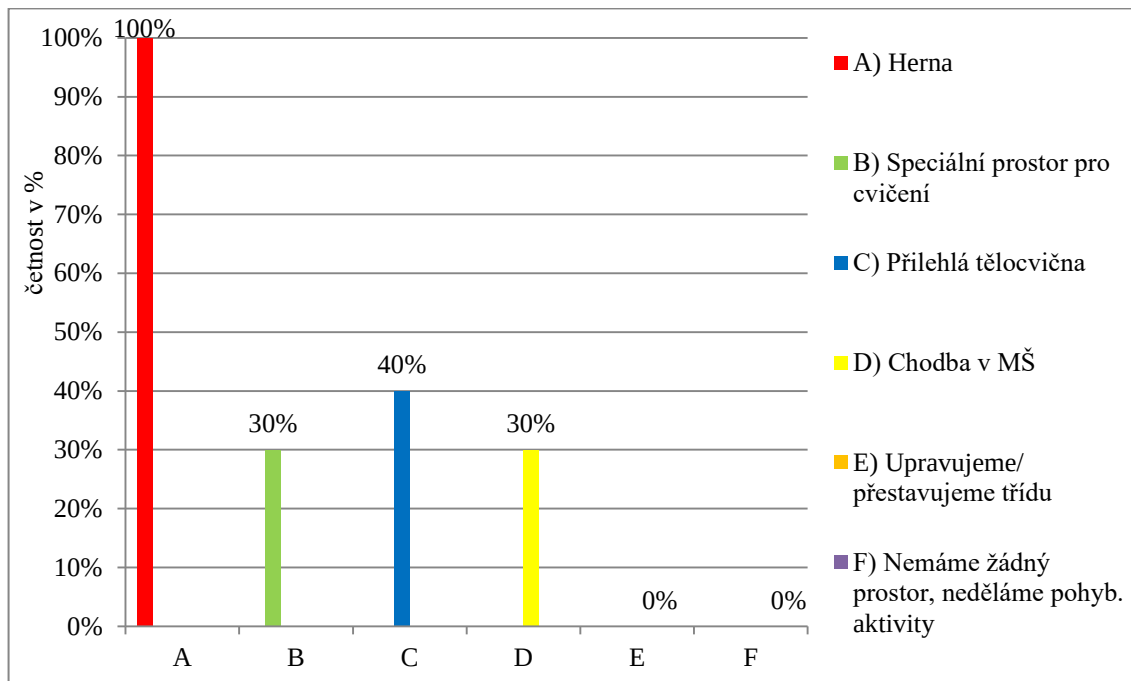
Obrázek 5 Počet tříd podle věkového kritéria

Největší zastoupení, tedy 40 z celkových 79, mají v dotazovaných mateřských školách smíšené třídy. Nejmenší počet, tedy 10, mají třídy s dětmi ve věku od 3 – 4 let.

4.5 Komentované výsledky

Výsledky jsou vyhodnoceny pomocí relativní četnosti vyjádřené procenty.

Otázka 1. Jaké prostory má Vaše mateřská škola k dispozici pro řízené pohybové aktivity?

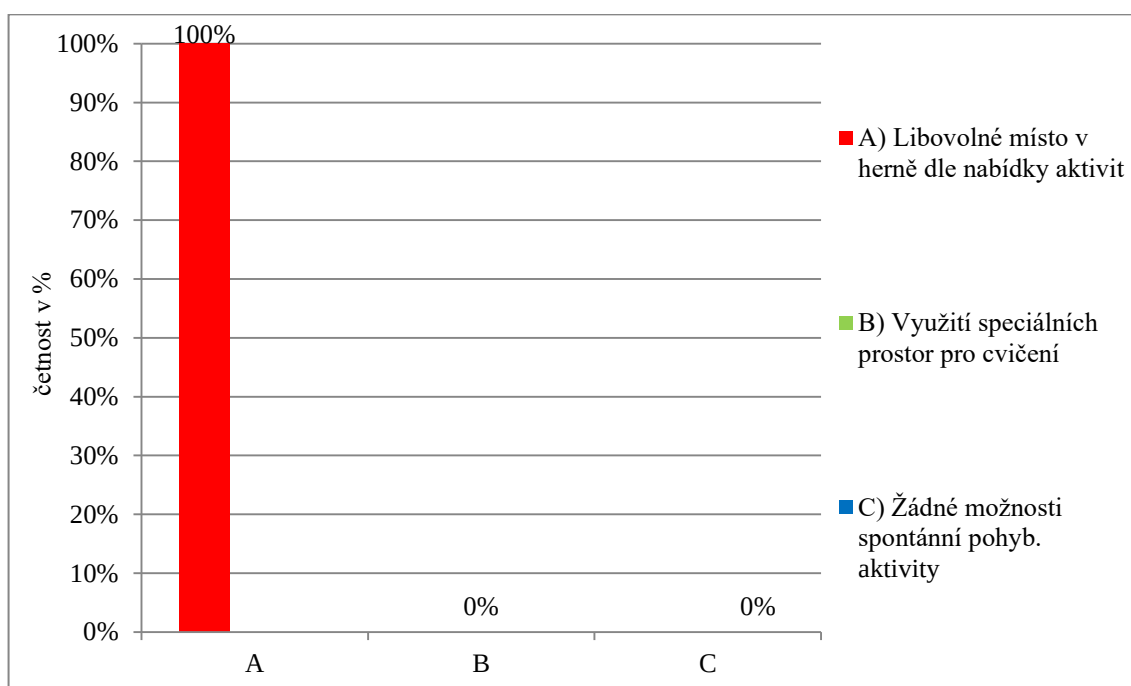

Obrázek 6 Prostory pro řízenou pohybovou aktivitu v mateřských školách

Ve všech dotazovaných mateřských školách využívají pro pohybovou aktivitu hernu. V 9 školách mají k dispozici speciální prostor, který je určen pouze pro cvičení, 12 mateřských škol má k dispozici přilehlou tělocvičnu ať už v blízké škole, či Sokolovně a zbylých 9 využívá k pohybovým aktivitám chodbu.

Z odpovědí tedy vyplývá, že všechny dotazované mateřské školy provádějí pohybové aktivity, i když v různém prostředí. Prostor určený pohybovým aktivitám nikde nechybí, mají ho všechny školky.

Otázka 2. Jaké prostory máte v mateřské škole pro spontánní pohybové aktivity?

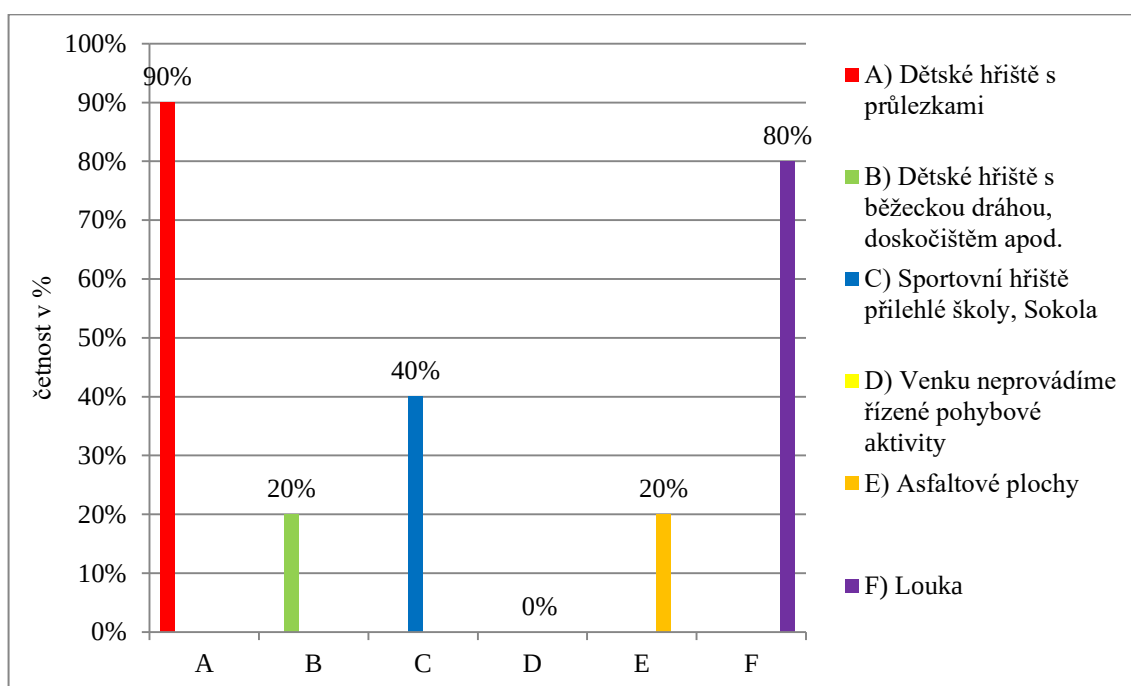

Obrázek 7 Prostory v mateřské škole pro spontánní pohybové aktivity

Všechny dotazované mateřské školy nabízejí dětem spontánní pohybovou aktivitu a to na libovolném místě v herně podle dané nabídky aktivit, ani jedna nevyužívá ke spontánním pohybovým aktivitám speciální prostor. V dnešní době si pedagogové uvědomují, že spontánní pohybové aktivity jsou důležité pro rozvoj dětské kreativity a samostatnosti.

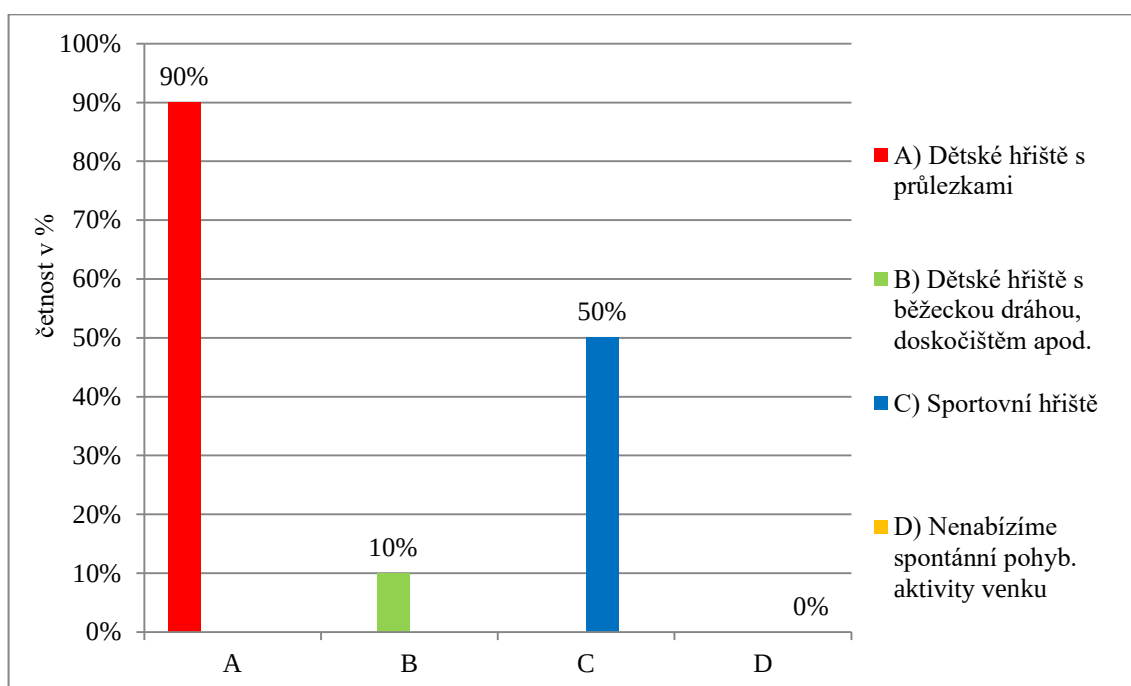
Otázka 3. Jaké prostory máte k dispozici pro řízené pohybové aktivity venku?

Obrázek 8 Venkovní prostory pro řízenou pohybovou aktivitu

Dětské hřiště s průlezkami využívá pro řízenou pohybovou aktivitu 27 respondentů, jako druhé nejpoužívanější místo jsou louky, které označilo 24 respondentů. 12 mateřských škol má možnost využít pro řízenou pohybovou aktivitu sportovní hřiště přilehlé školy nebo Sokolovnu. Menší počet kladných odpovědí byl u dětských hřišť s běžeckou dráhou a doskočištěm (6 odpovědí) a asfaltové plochy (6 odpovědí). Všichni respondenti provádí pohybové aktivity venku.

Otázka 4. Jaké prostory mohou děti využít pro spontánní pohybové aktivity venku?

Obrázek 9 Venkovní prostory pro spontánní pohybové aktivity

Spontánní pohybové aktivity venku provozují všichni respondenti. Na dětském hřišti s průlezkami provádí spontánní pohybovou činnost 27 z celkových 30 dotazovaných mateřských škol, 3 z nich používají pro tyto aktivity dětské hřiště s běžeckou dráhou, doskočištěm apod. a dalších 15 využívá sportovní hřiště.

Všechny mateřské školy maximálně využívají prostory, které mají k dispozici.

Otázka 5. Jaké náčiní má Vaše mateřská škola?

Tabulka 1 Náčiní v mateřských školách

Druh náčiní:	Počet MŠ	%
Švihadla	27	90,0
Prolézací tunel	27	90,0
Gymnastické míče	13	43,3
Obruče	30	100,0
Gymnastické kroužky	21	70,0
Malé míčky (pěnové, plastové...)	30	100,0
Velké míče (na míčové hry)	30	100,0
Šátky	28	93,3
Stuhy	27	90,0
Tyče	26	86,6
Jiné (doplňte): padák, balanční ježci, chodník - had, sada na sestavení různých překážkových tras, hokejky, plastové kameny a lávky, hmatové chodníky, lana, cvičební pytlíčky k rovnovážným cvičením, kameny různé velikosti s různým materiálem		

Všechny mateřské školy vlastní některé z náčiní. Za náčiní, které používají všechny dotazované mateřské školy, můžeme dle odpovědí označit obruče, malé míčky (pěnové, plastové...) a velké míče (na míčové hry). Skoro všechny mateřské školy využívají švihadla a prolézací tunely, nejméně využívané náčiní z nabídky odpovědí jsou gymnastické míče.

K otázce byla možnost doplnit další náčiní, které mateřské školy vlastní. K těm méně známým určitě patří cvičební pytlíčky k rovnovážným cvičením, dále pak kameny různých velikostí a materiálů. Mezi často využívané náčiní můžeme zařadit určitě padák, lana a prolézací pytel.

Otázka 6. Jaké nářadí má Vaše mateřská škola?

Tabulka 2 Nářadí v mateřských školách

Druh nářadí:	Počet MŠ	%
Žebřiny	27	90,0
Švédská bedna	20	67,0
Žíněny	30	100,0
Odrážecí můstek	5	17,0
Kladina/lávka	13	43,3
Jiné (doplňte): různé tyče, ze kterých si sestavujeme nářadí k prolézání, přeskakování, podlézání aj., trampolína, lavičky		

Respondenti se shodli, že všichni v mateřských školách mají žíněny. Nejméně se v mateřských školách setkáme s odrážecími můstky, dále pak s kladinou/lávkou. Mezi další využívané nářadí v mateřských školách respondenti považují trampolíny, lavičky a tyče k sestavování překážek.

Otázka 7. Jaké předměty Vaše mateřská škola dětem nabízí při pobytu venku?

Tabulka 3 Předměty nabízené při pobytu venku

Druh předmětů:	Počet MŠ	%
Odrážedla	20	66,6
Koloběžky	26	86,6
Míče	30	100,0
Basketbalový koš	11	36,6
Branky	26	86,6
Chůďy	13	43,3
Švihadla	20	66,6
Lano	27	89,9
Jiné (doplňte): kola, obruče, křídly		

Nejvíce nabízené předměty při pobytu venku jsou míče, které nabízejí všichni respondenti, druhým nejběžněji nabízeným předmětem je lano. Koloběžky patří k běžněji používaným předmětům, používají je v 26 školách, jako i branky. Nejméně nalezneme v dotazovaných mateřských školách basketbalový koš. Dále školky nabízejí kola, obruče a křídly.

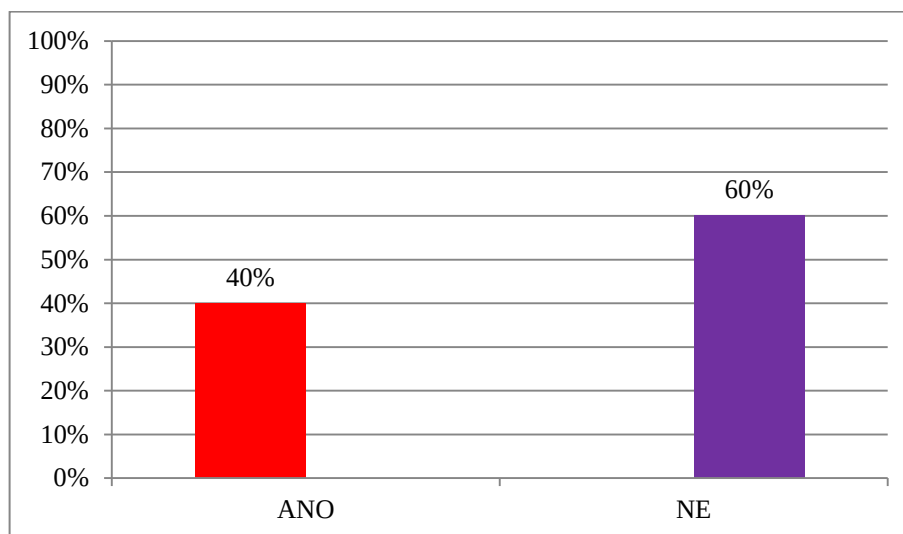
Otázka 8. Zakroužkujte aktivity, které Vaše mateřská škola nabízí:

Tabulka 4 Aktivity nabízené mateřskou školou

Druh aktivit:	Počet MŠ	%
Bruslení	4	13,3
Tanec	9	30,0
Aerobik	6	20,0
Jóga	9	30,0
Florbal	9	30,0
Fotbal	10	33,3
Míčové hry	15	50,0
Lyžování	7	23,3
Sáňkování	15	50,0
Turistika	17	56,6
Cyklistika	3	10,0
Plavání	28	93,3
Sportovní soutěže	12	40,0
Gymnastika	6	20,0
Atletika	11	36,6
Jiné (doplňte): metoda dobrého startu, sportovní kroužek, pilates		

Nejčastější aktivitou, kterou mateřské školy nabízejí, je plavání, které určitě patří mezi základní dovednost. Dále je velmi nabízená turistika, míčové hry, atletika, sportovní soutěže a v zimním období sáňkování. Nejméně se v dotazovaných školách setkáme s cyklistikou. Míň než polovina školek nabízí aktivity, jako jsou lyžování, aerobik, jóga, gymnastika a další.

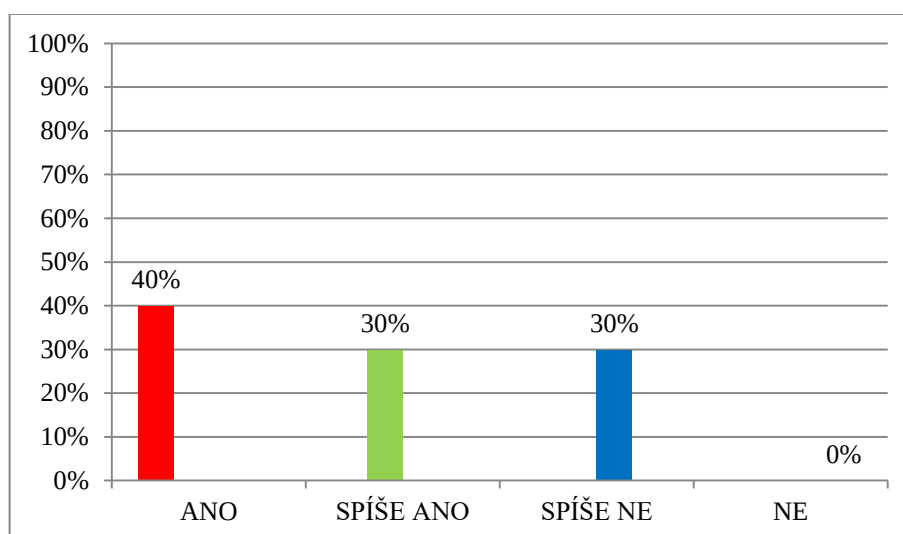
Otázka 9. Zúčastňujete se oficiálních sportovních akcí pro mateřské školy (např. olympiády)?

Obrázek 10 Počet mateřských škol, které se účastní/neúčastní oficiálních sportovních akcí

Oficiálních sportovních akcí se neúčastní více než polovina dotazovaných škol, přesněji 18 mateřských škol. Zbylých 12 se účastní například Atletických hrátek, turnajů ve fotbale a florbale, olympiád ve spolupráci se základními školami nebo plaveckých soutěží. K dalším akcím školek určitě patří i různá sportovní odpoledne s rodiči.

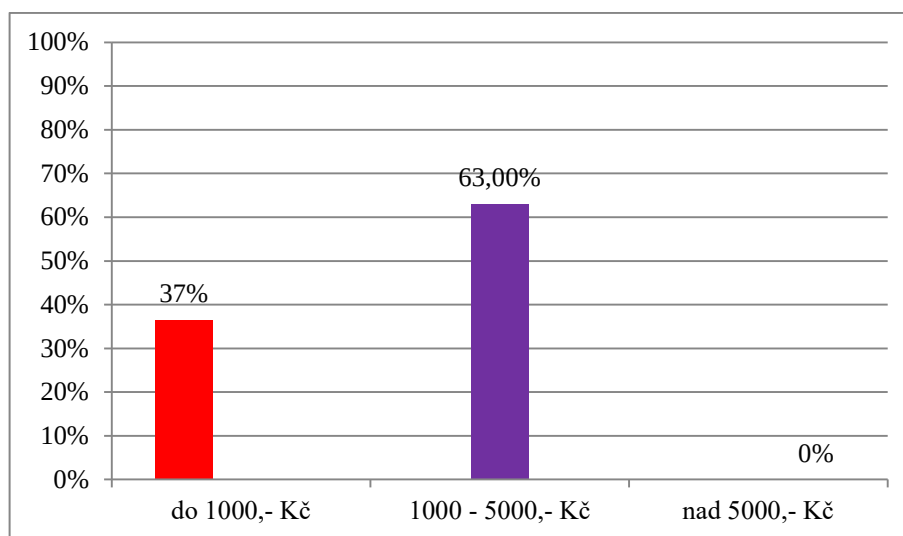
Otázka 10. Máte dostatek finančních prostředků k nákupu náradí a náčiní pro pohybové aktivity?

Obrázek 11 Dostatek/nedostatek finančních prostředků k nákupu náradí a náčiní pro pohybové aktivity

Z grafu vyplývá, že méně jak polovina, tedy 12 mateřských škol má dostatek finančních prostředků na nákup nářadí a náčiní pro pohybové aktivity. Určitě je to dáno místem, kde se mateřská škola nachází, městské mateřské školy jsou lépe finančně zaopatřeny, než ty vesnické. 9 respondentů se domnívá, že spíše mají dostatek finančních prostředků, zbývajících 9 si myslí, že na nákup nářadí a náčiní dostatek finančních prostředků spíše nemají.

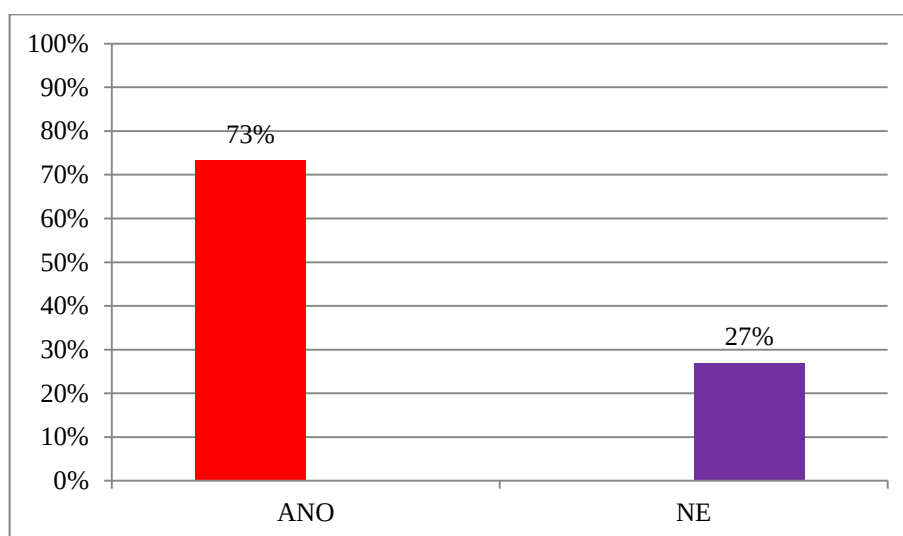
Otázka 11. Jakou částku ročně investujete do každé třídy pro zajištění materiálních podmínek pro rozvoj pohybových aktivit?

Obrázek 12 Částka investovaná ročně do materiálních podmínek tříd pro rozvoj pohybových aktivit

Ročně investuje 19 školek z celkových 30 mezi 1000 – 5000 Kč do materiálních podmínek pro rozvoj pohybových aktivit. Zbýlých 11 školek investuje do 1000,- Kč. Tyto částky neinvestují mateřské školy každoročně. Je to velice individuální v závislosti na rozpočtu na daný školní rok a potřebách školy.

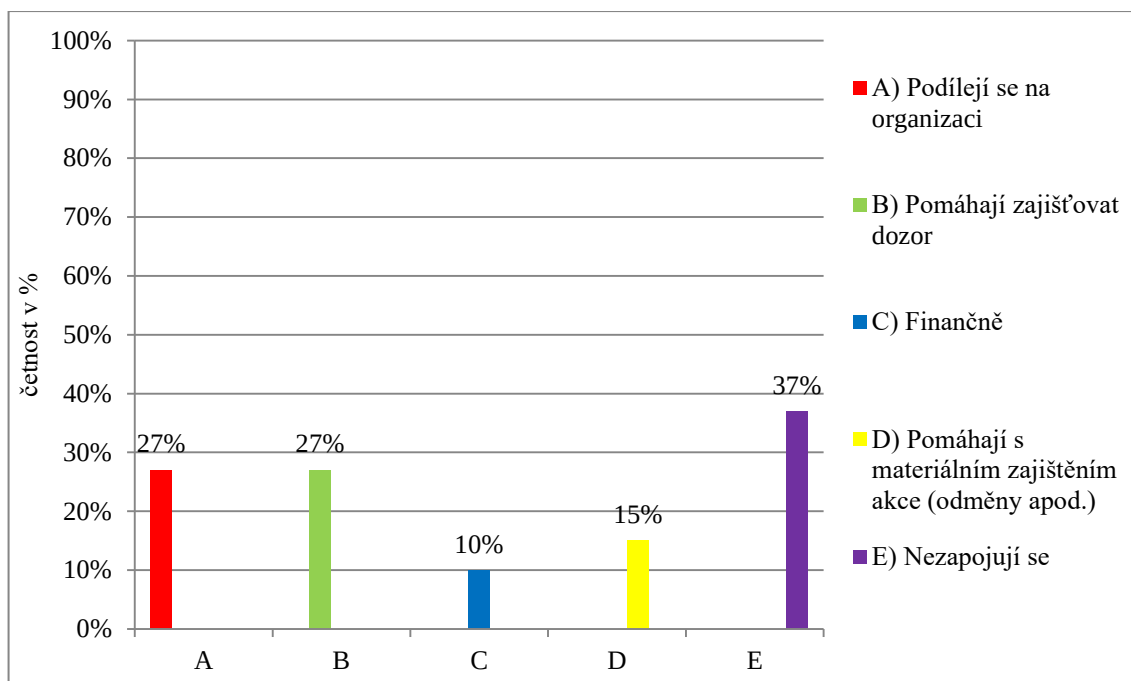
Otázka 12. Využíváte finanční prostředky nebo věcné dary od sponzorů?

Obrázek 13 Využití finančních prostředků nebo věcných darů od sponzorů

22 dotazovaných mateřských škol využívá finančních prostředků nebo věcných darů od sponzorů. Ostatních 8 tyto prostředky ani dary nevyužívá.

Otázka č. 13 Jak se rodiče zapojují při zajišťování pohybových aktivit (soutěží, výletů, pravidelných aktivit)?

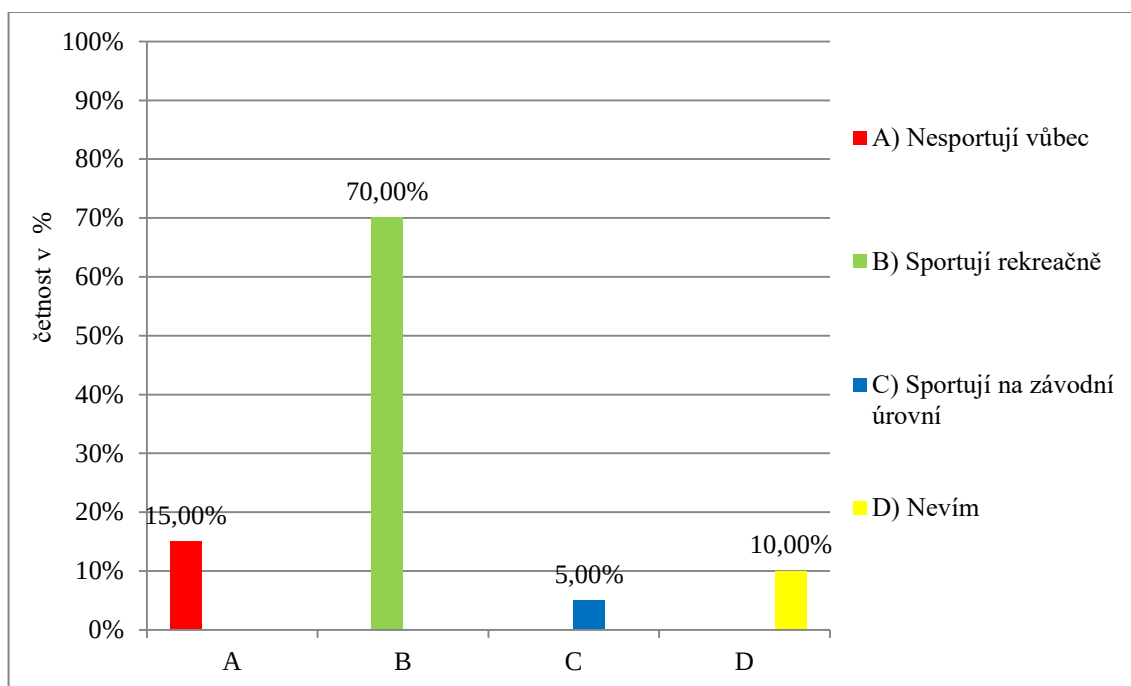
Obrázek 14 Zapojení rodičů při zařizování pohybových aktivit

V 11 mateřských školách se rodiče vůbec nezapojují při zajišťování pohybových aktivit. U 8 školek pomáhají zajišťovat dozor a podílejí se na organizaci. Finančně rodiče

pomáhají ve 3 školách a v 5 přispívají na materiální zajištění akce například v podobě odměn. Respondenti mohli zvolit více odpovědí, z toho vyplývá, že v některých mateřských školách se rodiče zapojují při zajišťování pohybových aktivit více způsoby.

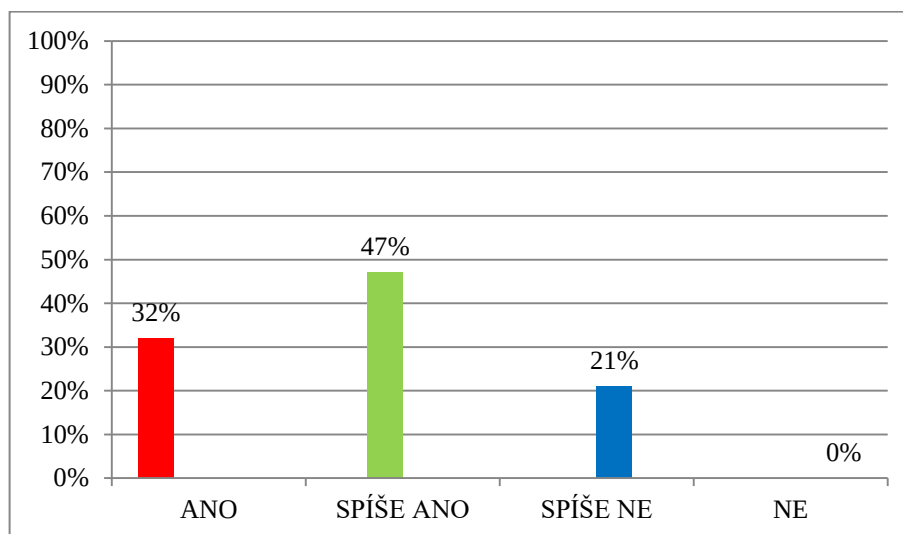
Otázka 14. Kolik pedagogů ve Vaší mateřské škole je pohybově aktivních?

Obrázek 15 Počet pohybově aktivních pedagogů

Celkový počet všech pedagogických pracovníků v dotazovaných mateřských školách je 160. Více než polovina pracovníků sportuje rekreačně, 24 neprovozují žádnou sportovní aktivitu, pouze 8 pedagogů sportují na závodní úrovni. U 16 z celkových 160 ředitelů/ředitelky nevědí, jestli provozují nějakou sportovní aktivitu nebo ne.

Otázka č. 15 Uplatňují pedagogové své sportovní dovednosti při rozvoji pohybové aktivity v mateřské škole?

Obrázek 16 Uplatňování sportovních dovedností pedagogů při rozvoji pohybové aktivity v mateřské škole

Pedagogů, kteří uplatňují svoje sportovní dovednosti v mateřské škole je podle odpovědí 51 z celkového počtu 160. Těch, kteří dovednosti spíše uplatňují, je skoro polovina, přesněji 75 pedagogů, zbytek tedy 34 spíše neuplatňuje.

4.6 Souhrn výsledků a diskuze

Dle výsledků dotazníku můžeme říci, že dotazované mateřské školy mají velmi dobré prostorové zajištění. K řízeným i spontánním aktivitám využívají všechny možné vnitřní i venkovní prostory. Při těchto aktivitách pracují s různými druhy spíše klasických pomůcek (náradí, náčiní) jako jsou různé obruče, míče, lavičky a další. Mezi netypické pomůcky používané jen některými dotazovanými školkami určitě můžeme zařadit pytlíky na balanční cvičení, hmatové chodníky a další. Nabídka pohybových aktivit je dle výsledků dotazníku velmi pestrá, mezi nejčastěji provozované řadíme určitě plavání, které se už pomalu stává nedílnou součástí výuky v mateřské škole. Účast na oficiálních sportovních akcích nebývá tak častá, mateřské školy si spíše pořádají svoje vlastní interní. Z otázek o finančním zajištění vyplývá, že víc jak polovina mateřských škol má dostatek finančních prostředků nebo sponzorských darů. Ročně investují do zajištění pohybových aktivit v rozmezí od 1000 – 5000 Kč, což je velice uspokojivé. Co se týče personálního zajištění, hodně pedagogů je sportovně aktivní, což určitě kladně ovlivňuje vztah dětí k pohybovým činnostem.

Samozřejmě k tomu všemu je velice důležitá spolupráce s rodinou, která s mateřskou školou utváří názor dítěte na veškeré pohybové aktivity. Pokud je dítě ze strany rodičů vedeno ke sportu, přistupuje k němu kladně i v mateřské škole a většinou mu nedělají problém žádné sportovní aktivity. Jestliže mají ale rodiče ke sportu negativní vztah, dítě tento vztah povětšinou sdílí a jakékoliv další snahy pedagogů o jeho zlepšení nefungují.

Celkové kladné výsledky dotazníku přisuzují velkou návratností z oblasti měst. Dle mého názoru mají městské školky více financí na vybavení pro pohybové aktivity a využívat mohou i dětská hřiště a tělocvičny v blízkém okolí. Venkovské školy zase více chodí do přírody a k rozvoji pohybových dovedností častěji používají přirozených překážek.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo získání údajů o situaci v mateřských školách v Královéhradeckém kraji v oblasti pohybové aktivity. Cíl byl splněn. Celkové výsledky dotazníku mě přesvědčily o tom, že dotazované mateřské školy splňují vše potřebné pro správný rozvoj dítěte v pohybových aktivitách a jejich vzdělávací nabídka je na velmi dobré úrovni. Pohyb je zde součástí každého dne a to ve velké míře. Školky nemají žádné zásadní nedostatky, které by bylo potřeba měnit. Snaží se o celkový fyzický, psychický i sociální rozvoj dítěte, dle svých možností.

Doporučení pro praxi

Snažit se o pravidelné vzdělávání pedagogů v rámci pohybových aktivit, různé kurzy, školení, které zajistí informovanost o nových metodách, pomůckách, aktivitách, které mohou následně využít.

Větší informovanost o možnostech jak získat finance z grantů Evropských fondů a sponzorských darů na další vybavení sportovním nářadím, náčiním a na pořádání sportovních akcí.

Zapojení mateřských škol do oficiálních sportovních aktivit, které umožní zpětnou vazbu pro pedagoga, vedení škol, zřizovatele i děti samotné. Nebát se s dětmi zkoušet nové druhy sportů, které jsou ojedinělé, protože pestrost nabídky činností a motivace je to, co u dětí probouzí zájem o pohybové aktivity.

Dále určitě více vybízet rodiče ke spolupráci na sportovních aktivitách, pořádat různé soutěže a sportovní odpoledne s nimi.

Seznam pramenů

- DVOŘÁKOVÁ, Hana. *K některým problémům tělesné výchovy v současné mateřské škole*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-497-7.
- FIALOVÁ, Ludmila. *Aktuální témata didaktiky: školní tělesná výchova*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1854-8.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I. dětství a dospívání*. dotisk 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-0956-0.
- DVOŘÁKOVÁ, Hana. *Pohybové činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2. vyd. Praha: Raabe, 2011. ISBN 978-80-86307-88-6.
- KULHÁNKOVÁ, Eva. *Cvičíme pro radost*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-333-8
- VOLFOVÁ, Hana a Ilona KOLOVSKÁ. *Předškoláci v pohybu: cvičíme jako myška, kočka a pejsek*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2317-4.
- DVOŘÁKOVÁ, Hana, Michaela KUKAČKOVÁ, Martina LIETAVCOVÁ, Hana NÁDVORNÍKOVÁ a Eva SVOBODOVÁ. *Rozvíjíme tělesnou zdatnost dětí: dítě a jeho tělo*. Praha: Raabe, 2014. ISBN 978-80-7496-162-5.
- ALLEN, K. Eileen a Lynn R. MAROTZ. *Přehled vývoje dítěte: od prenatálního období do 8 let*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-055-0.
- MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ (eds.). *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-627-8.
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Diagnostika dítěte předškolního věku*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1829-0.
- WALKER, Peter. *Cvičíme s dětmi: cvičení a hry pro všestranný rozvoj dítěte*. Praha: Mladá fronta, 2003. ISBN 80-204-1043-0.
- KRIŠTOFIČ, Jaroslav. *Pohybová příprava dětí*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1636-4.
- MAZAL, Ferdinand. *Hry a hraní pohledem ŠVP*. Olomouc: Hanex, 2007. ISBN 978-80-85783-77-3.

JABŮRKOVÁ, Vendula a Veronika VLČKOVÁ. *Pedagogický pracovník mezi paragrafy*. Olomouc: Hanex, 2005. ISBN 80-85783-55-X.

KULHÁNKOVÁ, Eva. *Cvičíme pro radost*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-929-3.

FIALOVÁ, Ludmila. *Vzdělávací oblast Člověk a zdraví v současné škole*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2885-1.

SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004.

ALLEN, K a Lynn R MAROTZ. *Přehled vývoje dítěte: od prenatálního období do 8 let*. Vyd. 2. Překlad Petra Vlčková. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7367-055-0.

VOLFOVÁ, Hana a Ilona KOLOVSKÁ. *Předškoláci v pohybu*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2748-6.

DVOŘÁKOVÁ, Hana. *Pohybem a hrou rozvíjíme osobnost dítěte: [tělesná výchova ve vzdělávacím programu mateřské školy]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-819-7.

ZAPLETAL, M. *Vycházky a výlety s dětmi*. Praha : Portál, 2003.

Elektronické zdroje

ČSÚ v Hradci Králové. *Český statistický úřad*. [online]. [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xh/domov>

Sbírka zákonů ČR. *Zákony pro lidi*. [online]. [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/sbirka>

Orální prameny

Mgr. Jitka Mařáčková, vedoucí učitelka MŠ Pohádka, rozhovor 14. 5. 2016 – rozhovor byl zdrojem informací ke kapitole 2 a k vytvoření dotazníku

Seznam grafů

Obrázek 1 Věkové zastoupení pedagogických pracovníků	13
Obrázek 2 Počet a druh vzdělání pedagogických pracovníků v mateřské škole	13
Obrázek 3 Délka praxe pedagogických pracovníků	14
Obrázek 4 Počet oddělení v mateřské škole	15
Obrázek 5 Počet tříd podle věkového kritéria	15
Obrázek 6 Prostory pro řízenou pohybovou aktivitu v mateřských školách	16
Obrázek 7 Prostory v mateřské škole pro spontánní pohybové aktivity.....	17
Obrázek 8 Venkovní prostory pro řízenou pohybovou aktivitu	18
Obrázek 9 Venkovní prostory pro spontánní pohybové aktivity	19
Obrázek 10 Počet mateřských škol, které se účastní/neúčastní oficiálních sportovních akcí	23
Obrázek 11 Dostatek/nedostatek finančních prostředků k nákupu nářadí a náčiní pro pohybové aktivity	23
Obrázek 12 Částka investovaná ročně do materiálních podmínek tříd pro rozvoj pohybových aktivit	24
Obrázek 13 Využití finančních prostředků nebo věcných darů od sponzorů	25
Obrázek 14 Zapojení rodičů při zařizování pohybových aktivit	25
Obrázek 15 Počet pohybově aktivních pedagogů	26
Obrázek 16 Uplatňování sportovních dovedností pedagogů při rozvoji pohybové aktivity v mateřské škole.....	27

Seznam tabulek

Tabulka 1 Náčiní v mateřských školách	20
Tabulka 2 Nářadí v mateřských školách.....	21
Tabulka 3 Předměty nabízené při pobytu venku	21
Tabulka 4 Aktivity nabízené mateřskou školou	22

Příloha

Dotazník

Vážená paní ředitelko, pane řediteli,

byli bychom Vám vděční, kdybyste vyplnil/a předložený dotazník, který je vytvořen pro bakalářskou práci s názvem „Podmínky pro pohybové aktivity v mateřských školách“. Cílem našeho výzkumu je zjistit, za jakých prostorových, materiálních, personálních a finančních podmínek mateřské školy zajišťují pravidelné pohybové aktivity ve svém programu. Výsledky průzkumu budou podkladem pro úpravu předmětů tělesné výchovy v oboru Učitelství pro mateřské školy na Univerzitě Hradec Králové.

U každé položky zakroužkujte **všechny správné odpovědi**; pokud není uvedeno jinak. Dotazník slouží výhradně pro potřeby bakalářské práce a v případě vašeho zájmu vás rádi seznámíme s výsledky našeho výzkumu.

Děkujeme za Váš čas, který dotazníku věnujete.

Mgr. Brigita Stloukalová, Ph.D.

vedoucí bakalářské práce

Veronika Mařáčková

autorka bakalářské práce

DOTAZNÍK

1. Jaké prostory má Vaše mateřská škola k dispozici pro řízené pohybové aktivity?
  - a. Herna
  - b. Speciální prostor v mateřské škole, který je upraven jako tělocvična (je určen pouze pro cvičení)
  - c. Přilehlá tělocvična (škola v blízkosti, tělocvična Sokola...)
  - d. Chodba v MŠ
  - e. Nemáme žádný prostor, upravujeme/přestavujeme třídu
  - f. Nemáme žádný prostor, neděláme pohybové aktivity
2. Jaké prostory máte v mateřské škole pro spontánní pohybové aktivity?
  - a. Libovolné místo v herně dle nabídky aktivit
  - b. Děti mají možnost využít speciální prostor pro cvičení
  - c. Nenabízíme dětem možnost pro spontánní pohybovou aktivitu
3. Jaké prostory máte k dispozici pro řízené pohybové aktivity venku?
  - a. Dětské hřiště s průlezkami
  - b. Dětské hřiště s běžeckou dráhou, doskočištěm apod.
  - c. Sportovní hřiště přilehlé školy, Sokola
  - d. Venku neprovádíme řízené pohybové aktivity

- e. Asfaltové plochy
- f. Louka

4. Jaké prostory mohou děti využít pro spontánní pohybové aktivity venku?

- a. Dětské hřiště s průlezkami
- b. Dětské hřiště i s běžeckou dráhou, doskočištěm apod.
- c. Sportovní hřiště
- d. Venku dětem nenabízíme spontánní pohybové aktivity

5. Jaké náčiní má Vaše mateřská škola?

a. Švihadla	f. Velké míče (na míčové hry)
b. Gymnastické míče	g. Šátky
c. Obruče	h. Stuhy
d. Gymnastické kroužky	i. Tyče
e. Malé míčky (pěnové, plastové...)	j. Prolézací tunel

k. Jiné (doplňte): .....

.....

6. Jaké nářadí má Vaše mateřská škola?

a. Žebřiny	d. Odrážecí můstek
b. Švédská bedna	e. Kladina/lávka
c. Žíněny	
f. Jiné (doplňte):	

.....

7. Jaké předměty Vaše mateřská škola dětem nabízí při pobytu venku?

a. Odrážedla	e. Branky
b. Koloběžky	f. Chůdy
c. Míče	g. Švihadla
d. Basketbalový koš	h. Lano
i. Jiné (doplňte):	

8. Zakroužkujte aktivity, které Vaše mateřská škola nabízí

a. Bruslení	c. Sáňkování
b. Lyžování	d. Turistika

e. Cyklistika	k. Aerobik
f. Plavání	l. Jóga
g. Sportovní soutěže	m. Florbal
h. Gymnastika	n. Fotbal
i. Atletika	o. Míčové hry
j. Tanec	
p. Jiné (doplňte):	

9. Zúčastňujete se oficiálních sportovních akcí pro mateřské školy (např. olympiády)?
(Zakroužkujte pouze jednu správnou odpověď.)

ANO NE

Pokud ano, jakých? .....

10. Máte dostatek finančních prostředků k nákupu náradí a náčiní pro pohybové aktivity?
(Zakroužkujte pouze jednu správnou odpověď.)

ANO SPÍŠE ANO SPÍŠE NE NE

11. Jakou částku ročně investujete do každé třídy pro zajištění materiálních podmínek pro rozvoj pohybových aktivit? (Zakroužkujte pouze jednu správnou odpověď.)

- a. do 1000,- Kč
- b. 1000,- – 5000,- Kč
- c. nad 5000,- Kč

12. Využíváte finanční prostředky nebo věcné dary od sponzorů? (Zakroužkujte pouze jednu správnou odpověď.)

ANO NE

13. Jak se rodiče zapojují při zajišťování pohybových aktivit (soutěží, výletů, pravidelných aktivit)?

- a. Podílejí se na organizaci
- b. Pomáhají zajišťovat dozor
- c. Finančně
- d. Pomáhají s materiálním zajištěním akce (odměny apod.)

14. Kolik pedagogů ve Vaší mateřské škole je pohybově aktivních (doplňte počet)?

a. Nesportují vůbec	.....	c. Sportují na závodní úrovni	.....
b. Sportují rekreačně	.....	d. Nevím	.....

15. Uplatňují pedagogové své sportovní dovednosti při rozvoji pohybové aktivity v mateřské škole?

ANO	SÍŠE ANO	SÍŠE NE	NE

16. Doplňte počet pedagogických pracovníků vaší MŠ k věkovým kategoriím:

a. do 30 let	.....	c. 40- 50 let	.....
b. 30 – 40 let	.....	d. 50 a více	.....

17. Doplňte počet pedagogických pracovníků vaší MŠ k dokončenému stupni vzdělání:

a. SŠ – nepedagogická škola	.....
b. SŠ – pedagogická škola	.....
c. VŠ bakalářský stupeň	.....
d. VŠ magisterský stupeň	.....
e. VOŠ pedagogická	.....

18. Doplňte počet pedagogických pracovníků vaší MŠ k délce pedagogické praxe:

a. do 5ti let (bez mateřské dovolené)	.....
b. 5 – 10 let (bez mateřské dovolené)	.....
c. 10 – 20 let (bez mateřské dovolené)	.....
d. 20 – 30 let (bez mateřské dovolené)	.....
e. nad 30 let	.....

19. Kolik oddělení má Vaše mateřská škola? .....

20. Doplňte počet tříd podle věkového kritéria:

a. 3 – 4 roky	.....
b. 4 – 5 let	.....
c. 5 – 6 let	.....